

SAKSBEHANDLER
Andreas Skogholt Skjetne
Inger Johanne Rystad

VÅR REF.
20/00466-2

ARK. B - Bygninger

40 (Ullensaker) Ullensaker - Ak

DERES REF.

INNVALGSTELEFON

DERES DATO

VÅR DATO
06.02.2020

TELEFAKS
+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Forsvarsbygg
Postboks 405 Sentrum
0103 OSLO

Høring av forslag til forskrift om fredning av Trandumskogen, tanksskytebanen og sermoniplassen.

Gnr./bnr. 190/1 Ullensaker kommune

Riksantikvaren oversender med dette forslag til Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kapittel XX, Trandumskogen og tanksskytebanen, Ullensaker kommune. Forslaget inneholder omfang, kartfesting, formål og begrunnelse for fredning.

Fredningen vil skje med hjemmel i lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kulturminneloven) § 22a, jf. lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) kap. VII og forskrift 15. februar 2019 nr. 127 om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven § 2 (4).

HØRINGSFRIST ER 23. MARS 2020.

Bakgrunn

Fredningsområdet på Trandumskogen består av et skogsområde med gravmarkører, en skytebane anlagt for stridsvogner samt en sermoniplass.

Trandumskogen har en sentral plass i historien om andre verdenskrig i Norge. Skogen ble brukt av den tyske okkupasjonsmakten til å henrette personer. Henrettelsene og eksekusjonsstedet ble holdt strengt hemmelig slik at det var i hovedsak ukjent for den norske befolkningen fram til fredsvåren 1945. Totalt ble 194 personer henrettet i området, både norske britiske og sovjetiske fanger. Man regner at rundt 417 nordmenn ble henrettet under okkupasjonen i Norge og 173 av disse ble skutt i Trandumskogen. I 1942 ble 18 unge menn fra Telavåg på Sotra skutt her som straff for drap på to tyske sikkerhetspolitifolk utført av andre. Henrettelsene var ledd i terrorregimet den øverste lederen for okkupasjons-regimet i Norge under krigen, Josef Terboven innførte, for å spre usikkerhet og frykt i den norske befolkningen. Seks britiske statsborgere ble henrettet på Trandumskogen, fem av dem var medlemmer av det engelske sabotasjelaget under den mislykkede første aksjonen for å sprengte tungtvannsanlegget på Vemork. Den sjettede britten ble tatt under et sabotasjeforsøk på slagskipet Tirpitz. 15 sovjetiske statsborgere ble henrettet på Trandumskogen, alle etter forsøk på flukt fra tyske fangeleirer. Etter henrettelsene ble de døde lagt i massegraver på stedet der de ble skutt. Den tyske

Gravkommandoen forsøkte å skjule henrettelsene og identiteten til de drepte, ved å benytte kalk i gravene, grovkalibret ammunisjon. Fangene ble fratatt alle personlige eiendeler før henrettelsene.

Identifiseringen av 193 av 194 fanger ble utført etter krigen ved hjelp av fangelister som andre fanger i leirene holdt, samt medisinsk identifisering ved hjelp av tannjournaler og annen medisinsk informasjon. Ofrene ble ikke gjenbegravet på Trandumskogen. Hoveddelen av de norske ofrene på Trandumskogen var motstandsfolk. Slik har området, i tillegg til kildehistorisk verdi om okkupasjonsmaktens terrorregime, også sterk nasjonal og internasjonal symbol- og identitetsverdi som et krigsminne der norske, sovjetiske og britiske soldater gav sitt liv i kampen for Norges frihet under andre verdenskrig.

Tanksskytebanen ble anlagt av okkupasjonsmakten under krigen og er det eneste kjente bevarte eksemplaret av slike skytebaner. Den inngår som en vesentlig del av krigsminnet på Trandumskogen og har en viktig sammenheng med henrettelsene. Skudd fra henrettelsene vekket ikke oppsikt i nærområdet, siden omgivelsene var vant med skuddstøy fra tanksskytebanen.

Etter krigen ble det opprettet en rektangulær seremoniplass rett sør for skogen. I nordøstre del av plassen er det bygget opp en forhøyning med et monument i lys Iddefjordsgranitt. Monumentet er utformet av Per Palle Storm. I 1970 ble det reist en minneplakett der navnene på alle personene som ble henrettet på Trandumskogen i perioden 1941-1944 står. Minnetavlen er utformet av arkitekt Arnstein Friling. Sermoniplassen inngår som en viktig del av miljøet og opplevelsen av Trandumskogen som krigsminne.

Trandumskogen har vært ansett som fredet i mange år selv om det til nå ikke er fattet vedtak om fredning med hjemmel i kulturminneloven. Området rundt gravmarkørene er merket med skilt hvor det står «fredet». Det er enighet mellom Forsvarsbygg og Riksantikvaren at det er viktig å få på plass en juridisk bindende fredningsvedtak av området.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Forskrift 9. november 2011 nr. 1088 om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer (Forskrift om kulturhistoriske eiendommer) er en felles forskrift for de av statens kulturhistoriske eiendommer som fredes. Forskriften består av flere kapitler. Bestemmelsene i kapittel 1 er felles forvaltningsregler for de fredete eiendommene, mens kapittel 2,3,4 osv. angir omfang av, og formål med fredningen for den enkelte eiendom og eventuelt særbestemmelser for den aktuelle sektor eller fredning. Forskrift om kulturhistoriske eiendommer kap. 1. Generelle bestemmelser ble vedtatt 9. november 2011.

Kapittel XX er kapittelet for fredningen av Trandumskogen og tanksskytebanen. (I høringen er kapittelet gitt det midlertidige navnet «XX». Endelig nummerering vil fastsettes til vedtaket). Kapittelet består av to paragrafer. § XX - 1 viser fredningens omfang og § XX-2 som fastsetter krav om forvaltningsplan og skjøtselsplan.

Vedlegget til § XX - 1 er en del av forslaget til forskriften og inneholder forslag til omfang, formål og begrunnelse for fredningen for Trandumskogen og tanksskytebanen. Høring av forskriften vil bli elektronisk tilgjengelig på Riksantikvarens hjemmesider, www.riksantikvaren.no.

Forslag til omfang av fredningen

Forslag til omfang av fredning er et område rundt skogstien og de 15 gravmarkørene samt hele tanksskytebanen. Omfanget og formålet med fredningen er nærmere beskrevet i vedlegget til forskriften.

Formålet med fredningen

Fredningens formål fremgår av Forskrift om kulturhistoriske eiendommer kap. 1, § 1 - 1, og vedlegg XX-1 til kapittel XX.

Det stilles ikke krav til vedlikehold eller istandsetting av tanksskytebanen. Forvaltningen av tanksskytebanen kan skje i tråd med prinsippene om militærhistorisk landskap.

Eiendomsforhold

Hele fredningsområdet ligger på gnr/ bnr 190/1 Ullensaker kommune. Eiendommen er i Forsvarsbyggs eie.

Følger av fredningen

Forskriften har bestemmelser som skal bidra til å sikre formålet med fredningen.

Bestemmelsene fremkommer av forskrift om kulturhistoriske eiendommer kap. 1, se vedlegg. Kulturminnelovens bestemmelser gjelder utfyllende i tillegg til forskriftens spesielle bestemmelser.

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse til å sette i gang alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold. Generelt må ingen rive, skade, bygge om eller flytte, skifte ut bygningselementer eller materialer, forandre overflater eller foreta andre endringer som går lenger enn vanlig vedlikehold. Med vanlig vedlikehold menes å ta vare på og reparere de eksisterende bygningselementer.

Forvaltning og skjøtsel skal skje i tråd med forvaltnings- og skjøtselsplan.

Tiltak ut over vanlig vedlikehold på fredete byggverk og anlegg krever tillatelse etter forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kap. 1, § 1 - 4 jf. kulturminneloven § 15a. I henhold til forskrift om kulturhistoriske eiendommer kap. 1, § 1 - 4 jf. kulturminneloven § 15a kan Riksantikvaren eller den Riksantikvaren gir myndighet (forvaltningsmyndigheten) - i særlige tilfeller gjøre unntak fra fredningen og fredningsbestemmelsene for tiltak som ikke medfører vesentlige inngrep i kulturminnet (dispensasjon).

Søknad om tillatelse sendes dispensasjonsmyndigheten som avgjør om tiltaket kan iverksettes eller ikke. Oppstår det tvil om hva som kan anses som vanlig vedlikehold, skal dispensasjonsmyndigheten likeledes kontaktes.

Forskriftens § XX-2 fastsetter krav om forvaltningsplan og skjøtselplan for fredningsområdet. Skogsområdet er en viktig del av kulturmiljøet på Trandumskogen og for forståelsen av retterstedet. Skogen i området er gammel. Hvis det blir fare for at eldre og syke trær kan falle ned skal hensynet til kulturminneverdier ha prioritet. Det er viktig at minnelunden med gravmarkørene i størst mulig grad bevarer sitt sakrale preg og at skogen bevarer sin «skjermende funksjon» ift gravmarkørene, når syke og dødende trær fjernes, samt at spor etter tiltak minimeres.

Økonomiske og administrative konsekvenser

I samsvar med kravene i forvaltningsloven er følgene av fredningen godt opplyst gjennom fredningsprosessen for eierne.

En fredning vil i de tilfeller det ved dispensasjon settes vilkår som fordyrer arbeidet innebære økte kostnader for eier. Privat eier kan etter søknad få helt eller delvis vederlag for denne utgiftsøkningen, jf. kulturminneloven § 15 a, annet ledd.

Forvaltningsansvaret når det gjelder dispensasjonsmyndigheten ligger hos Riksantikvaren eller den Riksantikvaren gir myndighet. Ressursbehovet vil avhenge av omfanget av dispensasjonsbehandlinger Riksantikvaren vil håndtere arbeidet med forskriften og kapittel XX innenfor de til enhver tid tilgjengelige ressurser.

Forvaltningsplan

I henhold til SKE - forskriften skal eiendommer i statlig eie ha en forvaltningsplan. Videre er det statlig eier som er ansvarlig for at det utarbeides forvaltningsplan for sine kulturhistoriske eiendommer. Det er ikke anledning til å gi dispensasjon for tiltak som innebærer vesentlige inngrep i kulturminnet gjennom forvaltningsplan.

Prosess og saksgang

Riksantikvaren har hatt tett kontakt med Forsvarsbygg i arbeidet med fredningssaken. Det har blitt foretatt felles befaring med Ullensaker kommune, Riksantikvaren og Forsvarsbygg i mai 2019. Forslag til fredning sendes nå på høring til alle berørte parter.

Behandling av tiltak hvor det kan være motsetning mellom ulike lover og forskrifter

Det kan oppstå situasjoner der det vil være motsetning mellom kulturminneloven og andre myndighetsområders lover og forskrifter. Dersom avklaringen mellom ulike deler av lovverket ikke er entydig vil den måtte løses i dialog mellom de myndigheter som forvalter det aktuelle regelverket.

Naturmangfoldloven

Prinsippene i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) §§ 8 - 12 skal legges til grunn ved offentlig myndighetsutøvelse som berører naturmangfoldet.

Riksantikvaren har gjort søk i Artsdatabankens Artskart og Naturbasen til Miljødirektoratet for å fremskaffe nødvendig kunnskap for beslutningsgrunnlaget. Det ble funnet flere registreringer i Artsdatabanken: Sårbar: filtkjuke (sopp), sanglærke (fugl), solblom (karplante), duftknollsliresopp. Truet: sitronskivevokssopp. Det er ikke funnet treff i søk i Naturbasen.

Etter vurdering av fredningsforslagets konsekvenser for naturmangfoldet i tråd med bestemmelsene i naturmangfoldloven kan ikke Riksantikvaren se at fredningen vil påvirke naturmangfoldet i negativ retning på eiendommen eller naboeiendommene.

Avhending

Forskriftsfredning vil bli gjennomført også om Trandumskogen og tanksskytebanen blir avhendet innen forskriften er endelig vedtatt. Riksantikvaren ber om å bli orientert om en eventuell overdragelse. Informasjon om nye eiere må sendes Riksantikvaren så snart som mulig etter avhending. Riksantikvaren ber også om at aktuelle kjøpere eller leietakere gjøres kjent med innholdet i dette brevet. Videre ber vi om at det informeres i salgsdokumentene og i

kjøpskontrakten om at anlegget er under behandling for å bli fredet ved forskrift, jf kulturminneloven § 22a og forvaltningsloven kapittel VII. Fredningsvedtaket for byggverk og anlegg som selges ut av statlig eie skal tinglyses. Riksantikvaren tinglyser fredningen som en heftelse på eiendommen jf. kulturminneloven § 22 nr. 5.

Høringsfrist og videre saksgang

Forskriftsfredning etter kulturminneloven § 22a følger saksbehandlingsreglene i forvaltningsloven kapittel VII om forskrifter. I samsvar med forvaltningsloven § 37 sender Riksantikvaren fredningsforslaget ut på offentlig høring, med 6 ukers høringsfrist. Dette brevet, vedlagt høringsforslaget, er publisert på Riksantikvarens hjemmesider.

Riksantikvaren ber om høringsinstansenes syn på forslaget til forskriftens kapittel XX.

Frist for eventuelle merknader må rettes skriftlig til Riksantikvaren senest 23. mars 2020.

Riksantikvaren er den instans som vedtar forskrift om fredning med hjemmel i kulturminneloven § 22a jf. § 15. Når høringsperioden er over vil eventuelle endringer i forskrift om kulturhistorisk eiendom kap. XX, bli innarbeidet før Riksantikvaren vedtar fredningsforskriften.

Vedtak om fredning ved forskrift er ikke et enkeltvedtak etter forvaltningsloven og kan ikke påklages.

Når forskriften er endelig vedtatt av Riksantikvaren vil den bli kunngjort i Norsk Lovtidend. Kapittel XX vil ved vedtakelsen bli gjort til en del av forskrift 9. november 2011 nr. 1088 om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer ved en endringsforskrift.

Kontaktinformasjon

Spørsmål kan rettes til:

Andreas Skogholt Skjetne, seniorrådgiver, ansk@ra.no

Inger Johanne Rystad, seniorrådgiver (juridiske spørsmål) inger.johanne.rystad@ra.no

Sigrud Murud, seksjonssjef, sigrud.murud@ra.no

Vennlig hilsen

Turid Kolstadløyken
avdelingsdirektør

Sigrud Murud
seksjonssjef

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Vedlegg:

Kopi til: Forsvarsdepartementet, Pb 8126 Dep, 0032 OSLO/ Klima- og miljødepartementet, Postboks 8013 Dep, 0030 OSLO/ Ullensaker kommune, Postboks 470, 2051 JESSHEIM/ Fylkesmannen i Oslo og Viken, Postboks 325, 1502 MOSS/ Viken fylkeskommune, Postboks 1200 Sentrum, 0107 OSLO/ Stiftelsen Trandum / Fortidsminneforeningen, Dronningens gate 11, 0152 OSLO